

Dr. Gyenge Anikó

ARCHÍVUMOK EGY ÚJ VILÁGBAN: A DIGITALIZÁCIÓ HATÁSAI A KÖNYVTÁRAKRA II. RÉSZ

II.3. A SZABAD FELHASZNÁLÁSSAL KORLÁTOZOTT SZERZŐI JOGOK

Egyes kedvezményezett intézmények bizonyos cselekményei (elsősorban a többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés), amelyek egyébként szerzői engedélyezés alá esnének, a társadalom meghatározott érdekeinek érvényesülése céljából mentesülnek az engedélyezés alól: szabad felhasználás alá esnek.

II.3.1. Általános archiválás

Az Infosoc-irányelv 2. cikke¹⁹ kötelezi a tagállamokat, hogy a szerző kizárólagos jogaként biztosítsák a többszörözés engedélyezését. Ez a szabály annyiban nyújt többletet az egyébként is valamennyi nemzetközi egyezmény által elismert, „alap” szerzői joghoz képest, hogy pontos definíciót is ad arra, hogy mit tekintsenek a tagállamok többszörözésnek: a mű közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözését. Ennek megfelelő szabályt tartalmaz az Sztj. 18. §-a.

Az Infosoc-irányelv 5. cikkében megjelölt valamennyi (összesen 23) esetben lehet korlátozni a szerző kizárólagos többszörözési jogát, ami jelentős számú és különböző minőségű szempont(ok) figyelembevételét teszi lehetővé a szerző kizárólagos jogával szemben.

Ezt az Infosoc-irányelv 2. cikkében biztosított szerzői kizárólagos jogot korlátozza az Infosoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján az Sztj. 35. § (4) bekezdése egyes célokra.

Itt meg kell jegyezni, hogy az Sztj. nem határozza meg, hogy milyen műről készíthető másolat. Ebből következik, hogy a mű állhat a kedvezményezett intézmény tulajdonában (tartozhat a saját gyűjteményéhez), de kerühet hozzá más módon is (pl. könyvtárközi kölcsönzés keretében). Az illegális módon hozzá került példányokról (pl. internetről letöltött

* Az I. rész megjelent az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2. (112.) évfolyamának 4. számában, 2007 augusztusában.

¹⁹ A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

b) az előadóművészek számára előadásaik rögzítése tekintetében;

c) a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében;

d) a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében;

e) a műsorsugárzó szervezetek számára műsoraik rögzítése tekintetében függetlenül attól, hogy a műsor közvetítése vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ideértve a kábelen keresztül vagy műhold útján történő közvetítést is.

példányokról) készített másolatok tekintetében kérdéses lehet, hogy szabad felhasználás alá eshetnek-e. A Szerzői Jogi Szakértő Testület nemrég a magáncélú többszörözésre vonatkozó szabad felhasználással kapcsolatban megállapította, hogy az illegális forrásból történő többszörözés nem eshet a szabad felhasználás alá, mivel ez sérti a több nemzetközi szerződésben és az Infosoc-irányelvben is rögzített háromlépcsős tesztet, amely szerint a kizárólagos szerzői jog korlátozása csak egyes kivételes esetekben engedhető meg, és nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására és a szerző jogos érdekére.²⁰ Külön tanulmány tárgya lehet az a kérdés, hogy vajon a kulturális örökség megőrzése, illetve a jelen tanulmányban tárgyalt hozzáférhetővé tételi módok érdekében, illegális forrásból történő többszörözések vajon megfelelhetnek-e a háromlépcsős tesztnek.

Anélkül, hogy ebbe részletesen belemennénk, meg kell jegyezni, hogy a tiltás abból a gyakorlati okból jelenthet problémát, hogy az archívumok ily módon nem tudnak összekapcsolódni azokkal a nem kedvezményezett (általában illegális) online gyűjteményekkel, amelyekből az adatok (dokumentumok, alkotások) kinyerésével idő és pénz lenne megtakarítható, mivel a digitalizálást nem kellene még egyszer elvégezni. Megjegyezzük, hogy ezeknek a gyűjteményeknek a valamilyen módon való becsatornázása a legális archívumi keretekbe minden valószínűség szerint megtöbbszörözné a hozzáférhető tartalom mennyiségét.

II.3.2. Speciális archiválás

A rádió- és televíziószervezetek által készített ideiglenes rögzítés esetében nem feltétlenül áll rendelkezésre előzetesen rögzített műpéldány: viszont akár rendelkezésre áll korábbi műpéldány, akár az élő előadás rögzítéséről van szó, mindkét esetben többszörözés valósul meg a rögzítéssel, így itt is az előző pontban említett többszörözési jog alóli kivétel valósul meg.

II.3.3. Hagyományos hozzáférhetővé tétel

Az Sztj. 23. §-ának (3) bekezdése a filmalkotások, a hangfelvételen foglalt művek, valamint a szoftverek esetében kizárólagos engedélyezési jogot biztosít a szerzőknek a nyilvános haszonkölcsönzés engedélyezésére, míg a többi műtípus esetében ezt a kizárólagos jogot a Haszonkölcsönzési irányelv 5. cikkének (1) bekezdésével összhangban engedélyezési jog nélküli szerzői díj-igényre szorítja [Sztj. 23. § (7) bekezdés]. E díjigény csak közös jogkezelés útján érvényesíthető, a jogosultak díjukról csak a felosztás időpontját követő hatállyal, a rájuk jutó összeg erejéig mondhatnak le.

²⁰ SZJSZT-17/06/1

A hangfelvételen rögzített mű tekintetében a haszonkölcsönzéshez a szerző, az előadó-művész és a hangfelvétel-előállító engedélye szükséges, a filmalkotások tekintetében a haszonkölcsönzéshez a szerző és a filmelőállító engedélye is kell. Vagyis a jogalkotó az irányelv 5. cikkének (2) bekezdésében nevesített alkotások tekintetében sem élt a derogáció lehetőségével: a jogosultak teljes körének kizárólagos engedélyezési jogot biztosított.

Ezt a kizárólagos jogot, illetve díjigényt korlátozza (tovább) az Szjt. 39. §-a, amely viszont nem vonatkozik a szoftverre és a számítástechnikai eszközökkel működtetett adatbázisra, ezek tekintetében tehát az általános szabályok érvényesülnek: vagyis a szoftver könyvtári haszonkölcsönzése is a szerző engedélyét igényli az Szjt. 23. §-ának (3) bekezdése szerint, az adatbázis esetében pedig díjigényt von maga után az Szjt. 23. §-ának (7) bekezdése szerint.

A nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak tehát e két műtípuson kívül végezhetnek nyilvános haszonkölcsönzési tevékenységet. Itt meg kell jegyezni, hogy a technikai fejlődés jelenlegi fokán ma már lehetséges lenne ennek a felhasználási módnak a fokozatos visszaszorítása, és egyúttal a művek modernebb módokon való eljuttatása a közönséghez. Ehhez azonban a jogi környezet még erősebb alkalmazkodása is szükséges. (Erre vonatkozóan később teszünk javaslatokat.)

II.3.4. Új típusú hozzáférhetővé tétel

A fentebb kifejtettek szerint az Infosoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdésének bevezető szövege az ismertetett különleges esetet mind a többszörözés, mind a nyilvánossághoz közvetítés jogának korlátozásaként lehetővé teszi a tagállamok számára. Ugyanakkor *n*) pontja már csak a nyilvánossághoz közvetítést és a hozzáférhetővé tételt nevezi meg mint korlátozni engedett jogokat. Az Szjt. átültető szabálya ugyanakkor használja a „képernyőn való megjelenítés” kifejezést is, ami a hatályos normaszövegben egyébként csak a nyilvános előadás fogalmában szerepel.²¹

Kézenfekvő olyan jelentést tulajdonítani a kifejezésnek, hogy a szabad felhasználást a nyilvános előadásra is ki kívánta terjeszteni a jogalkotó – a teljes felhasználási lánc mentesítése érdekében. Tekintettel arra, hogy az Infosoc-irányelv nem harmonizálja a nyilvános előadás kizárólagos jogát és annak korlátait, hanem csak a 2–4. cikkben rögzített jogokat, ezért ez a kiterjesztés a tagállami jogalkotó kompetenciájába tartozik, és nem sérti az irányelvet, mivel annak hatályán kívül marad. Az a megfogalmazás, hogy a művek a

²¹ Szjt. 24. § (2) bekezdés: Előadás különösen

a) a mű előadása közönség jelenlétében személyes előadóművészi teljesítménnyel, így például a színpadi előadás, a hangverseny, a szavalóest, a felolvasás („élő előadás”);

b) a mű érzékelhetővé tétele bármilyen műszaki eszközzel vagy módszerrel, így például a filmalkotás vetítése, a közönséghez közvetített vagy (műpéldányon) terjesztett mű hangszóróval való megszólaltatása, illetve képernyőn való megjelenítése.

képernyőn való megjelenítés *érdekében* közvetíthetők a nyilvánosság említett tagjaihoz szabadon, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is, éppen ezt a benyomást erősíti.

Lehet azonban hajlani arra, hogy célszerűbb lett volna a „képernyőn való megjelenítés” fordulat helyett kifejezetten a nyilvános előadásra utalni, mivel ez szó szerinti értelmezésben oda vezet, hogy így csak a vizuálisan történő megjelenítés a megengedett, ami azonban kifejezetten problematikus lehet a hanganyagok (vagy hanggal is rendelkező) anyagok hozzáférhetővé tétele esetében. Ha azonban a hangzó dokumentumok nem lennének ily módon hozzáférhetők, akkor értelmetlen lett volna a hangarchívumok bevonása a kedvezményezett körbe, illetve természetesen az audiovizuális tartalmak is csak részlegesen lennének hozzáférhetők. (Ez nem igazolja persze azt, hogy a hatályos kulturális törvény szerint csak az audiovizuális gyűjtemények kedvezményezettjei a kivételnek.)

Itt még egyszer fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy ezen célok érdekében az irányelvben meghatározott különleges esetnek a (3) bekezdés bevezető szövegével való együttes olvasata a többszörözés kizárólagos jogának korlátozását is megengedte, aminek alapján elképzelhető az ily módon hozzáférhetővé tett dokumentumok letöltésének, másolásának szabad felhasználásként való megengedése is. Ezt a lehetőséget az Sztj. általában véve nem biztosítja, a kormányrendelet²² 2. §-ának (1) bekezdés a) pontja pedig egyértelműen és kifejezetten kizárta.²³

A szabad felhasználásnak az Infosoc-irányelvben meghatározottnál szűkebbre „vágása” egyértelműen azt kívánja megakadályozni, hogy a művek rendes felhasználása [például terjesztése (forgalomba hozatala), adásvétele] még drasztikusabban csökkenjen. A többszörözés általános lehetővé tétele ugyanis azt jelentené, hogy elég lenne egyetlen példányt megvásárolnia bármely kedvezményezett intézménynek az országban, amit digitalizálna és hozzáférhetővé tenne a dedikált terminálokon, és mindenki másolhatná, ami nyilvánvalóan jelentős hátrányt okozna a jogosultaknak.²⁴ Ennek érdekében a kormányrendelet előírja a

²² 117/2004. (IV. 28.) kormányrendelet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról (a továbbiakban: kormányrendelet).

²³ 2. § (1) A kedvezményezett intézmény a művet az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdése alapján akkor használhatja fel szabadon, ha

a) olyan biztonságos műszaki megoldást alkalmaz, amely megakadályozza a gyűjteménye hozzáférhetővé tett elemeinek módosítását, többszörözését (bármely hordozón való rögzítését), illetve az igénybe vevőként meghatározott személyek körén kívülre irányuló közvetítését, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is;

b) a hozzáférhetővé tett műhöz kapcsolatos tájékoztatást ad arról, hogy az csak az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdésében megjelölt tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljából vehető igénybe.

(2) Az Sztj. 38. §-a (5) bekezdése alkalmazásának további feltétele, hogy a kedvezményezett intézmény szabályzatában az e rendeletben foglaltaknak megfelelően meghatározza az igénybe vevők számára a számítógépes terminálokhoz való hozzáférés rendjét. A szabályzatban a hozzáférés feltételeként meg kell követelni az igénybe vevő nyilatkozatát arról, hogy a számítógépes terminálokat az Sztj. 38. §-ának (5) bekezdésében megjelölt tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljából veszi igénybe.

²⁴ A könyvtári funkciók túlzott expanziójának ilyen veszélyére hívja fel a figyelmet *Ficsor Mihály* *The Law of Copyright and Internet* című könyvében. Oxford University Press, Oxford, 2002. p. 527.

hatásos műszaki intézkedés alkalmazását is.²⁵ Itt azonban meg kell jegyezni, hogy ez valós veszélyt abban az esetben jelentene, ha a hozzáférés otthonról is megtörténhetne. Nehéz elképzelni azt, hogy a térben igen korlátozott hozzáférést az igénybevevők tömeges másolásra használnák.

Tehát főszabály szerint a dedikált terminálokhoz hozzáférhetővé tett művek nem többszörözhetők (nem tölthetők le). Ugyanakkor azonban álláspontunk szerint a magáncélú reprográfiai másolást nem zárja ki (nem tudja kizárni) a kormányrendelet, mivel az Szjt. 95/A. § (1) bekezdése kógens jelleggel kimondja [összhangban az Infosoc-irányelv 6. cikke (4) bekezdésének 1. albekezdésével], hogy *a reprográfiával [pl. nyomtatással] történő magáncélú másolás tekintetében a szabad felhasználás kedvezményezettje követelheti, hogy a jogosult a műszaki intézkedések megkerülésével szemben a 95. § alapján biztosított védelem ellenére tegye lehetővé számára a szabad felhasználást, feltéve, hogy a szabad felhasználás kedvezményezettje a műhöz jogszerűen férhet hozzá.* (Ezt a szabályt nem tudja felülírni a kormányrendelet, már csak az alsóbb rendű jogszabály minőségéből fakadóan sem.) Vagyis azt lehet mondani, hogy a teljes körben való másolás nem megengedett, de a magáncélú, reprográfiai úton történő másolás a szabályozás szintjén nincs kizárva. Így pedig kis lépéssel ugyan, de közelebb áll a szabály a nyilvános haszonkölcsönzéshez, hiszen a gyűjtemény igénybevevője haza tudja vinni a kinyomtatott példányt. Sőt: tovább is terjeszkedik ez a szabály a nyilvános haszonkölcsönzésnél, mivel az ily módon megszerzett műpéldányt nem kell visszavinnie, erről ugyanis már tényleg nem rendelkezik sem az Szjt., sem a kormányrendelet.

II.4. A HOZZÁFÉRÉS LEHETSÉGES HELYE

A szabad felhasználás kedvezményezettje ugyan az intézmény, a végső haszonélvező azonban az a személy, aki igénybe veszi az adott intézmény szolgáltatásait: ebből a szempontból a nyilvános haszonkölcsönzés és a dedikált terminálon való hozzáférhetővé tétel érdemel különös figyelmet (itt nem vizsgáljuk külön az archiválás lehetséges helyeit).

²⁵ 3. § (1) A kedvezményezett intézmény gyűjteménye az Szjt. 38. §-ának (5) bekezdésében meghatározott szabad felhasználás alapján történő hozzáférhetővé tétel céljából bármely más kedvezményezett intézmény gyűjteményével szabadon összekapcsolható (célrarendelt hálózatba kapcsolódás). A kedvezményezett intézmény gyűjteménye más, vele összekapcsolt kedvezményezett intézményben felállított számítógépes terminálon keresztül az igénybe vevő számára a nyilvánosságához közvetíthető.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásának feltétele, hogy

a) a kedvezményezett intézmények gyűjteményei célrarendelt hálózatban történő összekapcsolása olyan biztonságos műszaki megoldáson alapuljon, amely kizárja, hogy az egyes kedvezményezett intézmények gyűjteményeinek igénybe vevőin kívül más is hozzáférjen a gyűjteményekhez;

b) a célrarendelt hálózatba kapcsolt valamennyi kedvezményezett intézmény feleljen meg a 2. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek.

(3) A 2. § (1) bekezdésének a) pontja és a 3. § (2) bekezdésének a) pontja alkalmazásában biztonságosnak kell tekinteni azt a műszaki megoldást, amely megfelel a külön jogszabályban meghatározott informatikai biztonsági tanúsítvány kiadásához szükséges feltételeknek.

II.4.1. Nyilvános haszonkölcsönzés

A nyilvános haszonkölcsönzés kizárólagos joga alóli kivételi körbe eső nyilvános szolgáltatásokat végző könyvtár igénybevevője az olvasó, aki a haszonkölcsönbe vételt végzi. (A könyvtárakban lehetővé tett helyben olvasás szerzői jogi szempontból nem minősül felhasználásnak, egyszerű műélvezet.²⁶) Az olvasó a műpéldányt ideiglenesen birtokolja, azt hazaviheti.

II.4.2. Új típusú hozzáférhetővé tétel

Habár a szabályt ugyan a nyilvános haszonkölcsönzésnek egyfajta, a digitális világra lefordított változatának lehet tekinteni, mégis különbözik tőle.

Az Sztj. új szabálya (az irányelv szövegének itt pontosan megfelelő) megjelöli, hogy csak a kedvezményezett intézmények helyiségeiben valósulhat meg a nyilvánosságához közvetítés: a közvetítő, hozzáférést engedő eszközöket (terminálokat) a kedvezményezett intézmények saját helyiségeiben lehet felállítani. Ezzel fizikailag igen szűk nyilvánosságához közvetítési lehetőséget ad az irányelv, mivel a lehívás lehetőségét az intézmények saját helyiségeire korlátozza, vagyis az intézmény úgy nem közvetítheti a nyilvánosságához a művet, hogy a végső műérzékelés otthonról valósuljon meg.

Az irányelvi szabály magyar implementációja során szerepet kapott, és a törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeletben már kifejezett normaként is tükröződik egy olyan interpretáció, amely a gyűjteményekhez való hozzáférést azonban mégis szélesebbre nyitja. Az Sztj. szabálya az irányelvhez hasonlóan „az említett intézmények helyiségeiben e célra kijelölt terminálokon” megvalósuló lehívásra hozzáférhetővé tételt kedvezményezi. A többes szám használata egyrészt szükségszerűen adódik abból, hogy többfajta intézmény tartozik a kedvezményezett körbe, másrészt azonban arra az értelmezésre is ürügyet szolgáltat, hogy még ha az otthonról való hozzáférés nem is lehetséges, de az intézmények saját termináljai oly módon lehessenek összekötve, hogy az említett körbe tartozó bármelyik intézmény gyűjteményének a részét képező művek megjeleníthetők legyenek a kedvezményezett körbe tartozó másik intézmény helyiségeiben erre a célra üzembe állított terminál képernyőjén is. Ebből következően az Sztj. alapján az az egyedi hozzáférhetővé tétel tekinthető szabad felhasználásnak, amely a kedvezményezett intézmények valamelyikében valósul meg. (Amennyiben a kedvezményezett intézmény ennél tágabb körben is nyilvánosságához kívánja közvetíteni a gyűjteményét, ahhoz már a jogosultak kifejezett engedélyét is meg kell szereznie.)

²⁶ Tóth Péter Benjámin: Könyvtárak új szerepben. http://www.artisjus.com/opencms/export/download/aszerzoijogrol/konyvtarak_uj_szerepben.pdf

Ezt az összekapcsolási lehetőséget a kormányrendelet elfogadása óta tovább erősítette a jogalkotó azzal, hogy a NAVA-törvény felhatalmazása alapján kiadott, az audiovizuális műsorszámok felújításának, valamint szolgáltatásának műszaki, minőségi és egyéb követelményeiről szóló 52/2007. (V. 17.) GKM-OKM együttes rendelet keretében létrejöhetnek ún. NAVA-pontok, az Szjt. 38. § (5) bekezdésében meghatározott intézményi körben a rendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő intézmények országsszerte hozzáférhetővé tehetik a NAVA gyűjteményét.

Ugyanakkor azonban azzal, az Infosoc-irányelv szövegéből következő elvvel, miszerint a tagállami jogalkotó legfeljebb az irányelvvel azonos terjedelemben vagy annál szűkebben határozhatja meg a különleges esetet, jelenleg tisztán jogi szempontból ütközni látszik a gyűjtemények összekapcsolhatósága. Tarthatónak tűnik az az álláspont, amely szerint a közösségi jogalkotó kifejezetten rendelkezett volna az ilyen típusú hozzáférés-bővítés lehetőségéről, ha meg kívánta volna engedni. Amellett, hogy kultúrpolitikailag támogatható az összekapcsolás lehetőségének biztosítása, egyértelmű, hogy ez tágtítja az irányelv által biztosítani kívánt korlátozást, és így de facto ellentétes a közösségi joggal.²⁷ Ezt az értelmezést támasztja alá az SZJSZT egyik döntése²⁸ és – részben ennek nyomán – az Infosoc-irányelv átültetését vizsgáló, korábban már említett tanulmány is.²⁹

Az irányelv szövegét (és így az esetleges értelmezési bizonytalanságot is) hűen tükrözi az Szjt. Itt meg kell jegyezni, hogy ha a kérdést nem rendezné kormányrendelet, az Szjt. a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok kiterjesztő értelmezését tiltó elve alapján mindenképp arra a következtetésre kellene jutni, hogy az összekapcsolás nem megengedett. (Ahhoz, hogy ez ne így legyen, a törvénynek is kifejezetten meg kellett volna engednie az összekapcsolást.) Így azonban felmerül az Szjt. és a kormányrendelet kapcsolata Alkotmányba ütközésének lehetősége.

Az Szjt. 33. §-ában foglalt, a szabad felhasználások általános értelmező szabálya a jogalkalmazót, és nem a jogalkotót köti, de a szabad felhasználás terjedelmét a különleges esetet

²⁷ Meg kell jegyezni, hogy a német szerzői jogi szabályozás, amelyben eddig tudomásunk szerint egyetlenként a magyar szerzői jogi rendszeren kívül át kívánják ültetni a szabályt, szintén nem engedi meg a gyűjtemények összekapcsolását. Referentenentwurf für ein Zweites Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft (2006. 11. 26-i állapot) „§ 52b Zulässig ist, veröffentlichte ausschließlich in den Räumen öffentlich zugänglicher Bibliotheken, Museen oder Archive, die keinen unmittelbar oder mittelbar wirtschaftlichen oder Erwerbszweck verfolgen, an eigens dafür eingerichteten elektronischen Lesepunkten zur Forschung und für private Studien zugänglich zu machen, soweit dem keine vertraglichen Regelungen entgegenstehen. Für die Zugänglichmachung ist eine angemessene Vergütung zu zahlen. Der Anspruch kann nur durch eine Verwertungsgesellschaft geltend gemacht werden.“

²⁸ SZJSZT/5/2006.

²⁹ Lucie Guibault–Guido Westkamp–Thomas Rieber-Mohn–Bernt Hugenholtz–Mireille van Eechoud–Natali Helberger–Lennert Steijger–Mara Rossini–Nicole Dufft–Philipp Bohn: Study on the Implementation and Effect in the Member States' Laws of Directive 2009/29/EC on the Harmonization of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, II. The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States, p. 263.; http://www.ivir.nl/publications/guibault/Infosoc_report_2007.pdf; http://www.ivir.nl/publications/guibault/InfoStudy_2007.pdf

meghatározó egyes szakaszok és az általános szabályok együttes alkalmazása teremti meg. Ebből pedig az következik, hogy a 38. § (5) bekezdése még egy bizonytalan fogalmazás esetében sem értelmezhető helyesen úgy, hogy abba a gyűjtemények összekapcsolása is beleférjen.³⁰

E tekintetben pedig az Szjt. és a kormányrendelet viszonyát alkotmányjogi szempontból is meg kell vizsgálni. Az Alkotmány 35. §-ának (2) bekezdése szerint a kormány rendelethez törvénnyel nem lehet ellentétes. Ezenkívül a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 15. §-a értelmében a felhatalmazásban meg kell határozni a felhatalmazás jogosultját, tárgyát és kereteit. A felhatalmazás jogosultja a jogi szabályozásra másnak további felhatalmazást nem adhat. A szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogok és kötelességek szabályozására nem lehet felhatalmazást adni.

A kormányrendelet feladata tehát csupán a felhatalmazás körében maradó szabályok meghatározása lehet, ebből következően az Szjt.-ben adott fogalom szűkítő értelmezése éppúgy túllépné a felhatalmazás kereteit, mint a kiterjesztő értelmezés – ami a töretlen alkotmánybírói gyakorlat alapján formai alkotmányellenességhez és így a jogszabály megsemmisítéséhez vezet.³¹ Az Szjt. szabad felhasználásokra vonatkozó összetett szabályrendszere teljes körűen meghatározza azt az alanyi, tárgyi, területi kört, a felhasználás módjait és mértékét, amelyben a szabad felhasználás megvalósulhat. E kérdések további szabályozására az Szjt. 38. § (5) bekezdésében adott felhatalmazás nem terjed ki, összhangban a Jat. 15. §-ának (2) bekezdésében rögzített alkotmányossági követelménnyel, továbbá a következetes alkotmánybírói gyakorlattal, amely szerint a szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogokat és kötelességeket érintő szabályozást nem lehet törvényi szint alá delegálni. A felhatalmazás tárgya tehát a digitális terminálokön rögzített gyűjtemények lehívásának olyan technikai feltételrendszere, amely pontosan azt teszi műszakilag lehetővé, amit a törvény jogi feltételei biztosítanak. A felhatalmazás címzettjének, jogosultjának tehát így másra (pl. kiterjesztő vagy szűkítő értelmezésre, mérlegelésre) nincs lehetősége, mint kizárólag arra, hogy a törvényi definíciónak megfelelően oktatási vagy kutatási célra, az adott intézmények helyiségeiben, az ott felállított terminálokön történő megjelenítés technikai szabályait (a használói kör hozzáféréseinek feltételeit, kódot, más azonosítót, a terminálok elhelyezési feltételeit, az összekapcsolás rendszerét) meghatározza. A felhatalmazás azonban nem terjed ki arra, hogy a kormányrendelet a gyűjtemények összekapcsolását is lehetővé tegye.

Az Alkotmánybíróság 1338/B/1992. számú határozatában kimondta, hogy a szellemi tulajdon területére tartozó szabadalmi jogok az alkotmányos tulajdoni védelem alatt állnak. Ebből adódik, hogy az alkotmányjogi értelemben vett tulajdon korlátozásakor irányadó teszt a szerzői vagyoni jogok korlátozására is alkalmazandó. Mivel a tulajdonhoz való jog

³⁰ Ezzel ellenkező következtetésre jut Gyertyánfy Péter – Faludi Gábor – Kabai Eszter – Szinger András – Tóth Péter: Szerzői művek, védjegyek és szellemi teljesítmények az interneten – a magyar jogi védelem (II. rész). (A továbbiakban: Gyertyánfy – Faludi). Magyar Jog, 2005. 3. sz. p. 134.

³¹ 45/1996. (X. 22.) AB határozat; 26/2002. (VI. 21.) AB határozat

alapvető jog, ezért a szerzői vagyoni jogokra is vonatkozik az Alkotmány 8. § (2) bekezdése, miszerint az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban még törvény sem korlátozhatja. Ezenkívül az alkotmányjogi értelemben vett tulajdon korlátozását előíró szabályozásnak meg kell felelnie az Alkotmánybíróság által kialakított speciális tulajdonvédelmi mércének is. Az irányadó alkotmánybírósági gyakorlat értelmében a tulajdon korlátozásának közérdeket kell szolgálnia. Mivel az oktatás és a tudományos kutatás alkotmányi védelem alatt áll,³² a közérdek nyilvánvaló hiánya nem állapítható meg. A korlátozás arányosságának eléréséhez azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy a korlátozás csak akkor alkotmányos, ha „az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya összhangban [áll] egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kiválasztani.”³³

Mivel a szabad felhasználással elérni kívánt cél (az oktatás és tudományos kutatás elősegítése) megvalósul a szabad felhasználás egyes intézményekre, célorientáltan és csak egyes helyiségekre történő korlátozásával is, ez megfelel az alkotmányos tulajdonkorlátozás arányossági tesztjének, azon belül a „legkevésbé korlátozó eszköz” doktrínának is,³⁴ ugyanakkor az összekapcsolhatóság biztosítása megkérdőjelezi az ezen feltételeknek való megfelelést.

A fent bemutatott aggályoktól eltekintve mindenesetre jól érzékelhető a különbség a nyilvános haszonkölcsönzés és az új típusú hozzáférhetővé tétel között (ha a jogalkotói szándékot tekintjük): míg az előbbi lehetővé teszi a végső haszonélvező számára az otthoni „fogyasztást”, addig ez főszabály szerint az utóbbi esetben nem lehetséges, mivel ez a felhasználás a kedvezményezett intézmények helyiségeire korlátozódik. Praktikusan, az előző fejezetben kifejtettek szerint azonban a jogalkotó „túllőtt” a célon: a nyitva maradt kiskaput (a magáncélú többszörözés lehetőségét) olyan tágra lehet nyitni, hogy azzal lényegében ez a szabad felhasználás ma is alkalmas lehet a nyilvános haszonkölcsönzés kiváltására.

II.5. A KIZÁRÓLAGOS JOG ALÓL KIVETT MŰVEK ÉS EGYÉB TELJESÍTMÉNYEK

II.5.1. Hagyományos archiválás

A hagyományos archiválást szabad felhasználásként az Szjt. alig korlátozza, legfeljebb azt rögzíti, hogy a kedvezményezett intézmény ezt csak a saját példányával végezheti el. (Itt persze nem a szerzői jogi „saját”-ságról, hanem a polgári jogi tulajdonról van szó.) Ami gyakorlatilag kizárja az archiválásból azokat a műpéldányokat, amelyek az intézményben

³² Alkotmány 16. §; 70/G. §; 70/F. § (2) bekezdés

³³ 20/1990. (X. 4.) AB határozat

³⁴ 20/1990. (X. 4.) AB határozat; 64/1993. (XI. 12.) AB határozat

például könyvtárközi kölcsönzés eredményeként hozzáférhető. (Ezek archiválására csak a műpéldány tekintetében tulajdonos intézmény jogosult.) Egyértelműen kizárja ugyanakkor a „saját” fordulat azt is, hogy az intézmény például az illegális forrásokból hozzáférhető művekről (pl. fájlcsereelő rendszerekből vagy egyszerűen az interneten illegálisan hozzáférhető tartalmakról) készítsen archivált példányt, mivel ezek a forráspéldányok semmi esetre sem tekinthetők a sajátjainak.

II.5.2. Speciális archiválás

A rádió- és televíziószervezet esetében az ideiglenes archiválás (és ezt követően a közgyűteményben való tartós megőrzés) csak a saját műsorának sugárzásához jogszerűen felhasználható műről a rádió- vagy televíziószervezet által saját eszközeivel készített ideiglenes rögzítésre vonatkozik. Vagyis itt is csak a saját tulajdonú rögzítés az archiválás tárgya, amit tovább szűkít, hogy nem rögzíthet bármit a szervezet, csak a saját műsora sugárzásához jogszerűen felhasználható művet. Meg kell jegyezni, hogy az ilyen célú rögzítést szerződés kizárhatja, ami eredendően befolyásolhatja a tartós archiválást is, mivel az ideiglenes archiválás nélkül nem mindig tud megvalósulni a tartós rögzítés. Ezen a problémán tud segíteni a NAVA esetében az, hogy az intézmény igyekszik mindent közvetlenül a műsorszórásból rögzíteni: vagyis az ideiglenes rögzítés elmaradása szerződési rendelkezés miatt csak abban az esetben jelent tényleges problémát, ha a műsorszórásból való rögzítés valamilyen okból meghiúsult. Ha a szerződés kizárta az ideiglenes rögzítést, akkor az a műsor legfeljebb egyéb – nem illegális – forrásból szerezhető be, például az átjátszó szervezetek rögzítéseiből.

II.5.3. Nyilvános haszonkölcsönzés

A nyilvános haszonkölcsönzés tárgyára vonatkozóan nem tartalmaz direkt korlátozást az Sztj. Ugyanakkor a 40. §-ból, amely szerint a szabad felhasználás körében többszörözött példányok – a könyvtárközi kölcsönzés kivételével – nem terjeszthetők a szerző engedélye nélkül, következik, hogy csak az eredeti példányok adhatók haszonkölcsönbe (a többszörözött példányok csak könyvtárközi kölcsönzés céljára használhatók fel). Azt nem zárja ki ugyanakkor a törvény, hogy a könyvtárközi kölcsönzés tárgya eredeti példány is lehessen, így végeredményben a nyilvános haszonkölcsönzés megvalósulhat a könyvtár saját példányára és olyan példányra is, amelyet könyvtárközi kölcsönzés nyomán szerzett.

II.5.4. Új típusú hozzáférhetővé tétel

Az irányelvi szabály fordulata („adásvételi vagy felhasználási feltételek alá nem eső”) szerinti adásvétel (mint terjesztési cselekmény) megvalósíthat felhasználást, viszont a közösségi jogkimerülés szabálya alapján csak az érintett műpéldány első, a jogosult által megengedett

adásvétele jelent engedélyköteles cselekményt (vagyis itt van egyszerre tulajdonjog-átruházás és felhasználási cselekmény), ebből következik, hogy az adásvétel külön való említése azt a szándékot tükrözi, hogy olyan esetekre is kiterjedjen a szabály, ha a mű(példány) csak egyszerű adásvétel tárgya volt, de ez önmagában már nem valósított meg felhasználást. Ebből következik, hogy az „adásvételi vagy felhasználási feltételek alá nem eső” fordulat arra is vonatkozik, ha a kedvezményezett intézmény a műpéldányt elsőként vette meg, de arra is, ha pl. antikvár kereskedelemből jutott a műpéldányhoz. A szabály szerint tehát azokra a művekre terjed ki a korlátozás, amelyeket a kedvezményezett nem ilyen úton szerzett meg. Ez – még ha figyelembe vesszük a már közkincsbe tartozó műveket is, amelyek kívül esnek a szerzői jogi védelem fókuszán – igen erősen korlátozza az ily módon hozzáférhetővé tehető művek körét, valójában arra a műpéldánykörre szorítva a korlátozás lehetőségét, amelyeket a gyűjtemények köteles példányként vagy ajándékba kapnak.³⁵

Az Sztj. a szabály átültetésénél a „felhasználásra vonatkozó eltérő megállapodás hiányában” fordulatra cserélte a fenti megfogalmazást. Az irányelvi szabályt egyértelműen nem szó szerint tükröző fordulatnak kétféle értelmezése lehetséges.

A szerző számára kedvezőbb értelmezés szerint a korlátozás abban az esetben alkalmazható, ha a kedvezményezett intézmény a gyűjteményébe tartozó művel kapcsolatban felhasználási szerződéses viszonyban van a jogosulttal, és az a szerződés nem zárja ki a szabad felhasználás érvényesülését. (Ilyen szerződés a gyakorlatban nem létezik.) Vagyis a szabad felhasználás mindenképp eleve csak olyan esetekben érvényesül, ha a kedvezményezett és a jogosult között felhasználási szerződés van (és ez nem zárja ki a szabad felhasználás érvényesülését), nem vonatkozik tehát még az antikvár kereskedelem útján beszerzett kötetekre sem, mivel ott nincs a felhasználásra vonatkozó semmilyen megállapodás sem. Továbbá kiesnek a korlátozás alól a köteles példányok is, hiszen ezek beszerzése nem szerzői jogi engedély, hanem egyéb törvényi kötelezettség alapján történik.

A kedvezményezett és az olvasó számára kedvezőbb értelmezésben a szabály akkor is alkalmazható, ha a kedvezményezett egyáltalán nem áll semmilyen jogviszonyban sem a jogosulttal (eltérő megállapodás abszolút hiánya), és akkor is, ha van köztük szerződés, de ez nem zárja ki a szabad felhasználás érvényesülését (eltérő megállapodás relatív hiánya).

Ez a fogalomhasználat azonban egyértelműen túlterjed azon a kifejezeten szűk műkörrön, amelynek tekintetében az irányelv lehetővé teszi a korlátozást, mivel így ide sorolható minden olyan dokumentum, amelynek tekintetében a jogosult nem tiltotta meg a szabad felhasználás érvényesülését, mivel nem tudta, vagy nem is akarta, azaz nemcsak a köteles példányok és ajándékba kapott dokumentumok, de a gyűjteményeknek bármely más darabja is.³⁶

³⁵ Hasonlóan szűken értelmezi az irányelvi szabályt Gyertyánfy – Faludi: i. m. (30), p. 134.

³⁶ Ezt az álláspontot képviseli a 16., illetve 29. lj.-ben említett tanulmány is; p. 262.

Itt érdemes megjegyezni, hogy erősen vitatott az is, hogy egyáltalán kik azok a felek, akik között az adásvételi vagy felhasználási szerződésnek kell léteznie. Két lehetőség adódik: a kedvezményezett intézmény és a jogosult között, illetve például a kiadó és a jogosult között. Ez utóbbi esetben azonban a szabály érvényesüléséhez mindenképpen szükséges egy, a szerződési megállapodásról (és a szabad felhasználás érvényesülésének kizárásáról) szóló, harmadik személyeket tájékoztató nyilatkozat (akár egy jogkezelési adat).

III. AZ ARCHIVÁLÁS JÖVŐJE

Viszonylag könnyen belátható, hogy az illegális archívumokkal szemben a jogszerűen működő archívumok előnyei és hátrányai is jogszerűségükből, a jogi szabályozás ügyességéből vagy kényszerű, esetleg rossz megoldásaiból fakadnak. A művek rendes felhasználásának a szerző javára való fenntartása érdekében jogilag igen erősen korlátozott (cél és hely szerint meghatározott) a gyűjteményekhez való hozzáférés, szintén jogilag korlátozott, lényegében értékelvű a gyűjtőkör (vagyis rengeteg alkotás – a fősodortól való eltérés okán – egyszerűen kimarad belőlük), ami végeredményben erősen korlátozza a hasznosításukat/hasznosíthatóságukat. Talán ki lehet azt is mondani, hogy gyakran olyan mértékű a korlátozás, amit a szerző érdekeinek figyelembevétele vagy az egyéb szempontok érvényesítése nem feltétlenül indokol. Ilyen oktalan korlátozás a hatályos szabályozásban mindenképp, hogy az Sztj.-beli kép- és hangarchívumok körébe végső soron a kulturális törvény definíciórendszere alapján csak az audiovizuális archívumok tartoznak. Ez a jogalkotási hiba mihamarabb helyrehozandó.

Mindezek nyomán felmerül a kérdés, hogy a fentebb említett mechanikus kiigazításon túl mely pontokon, milyen módosításokkal javítható ezeknek az archívumoknak a működése, tehető inkább felhasználóbaráttá szolgáltatásaik kínálata nélkül, hogy ez a művek rendes piacát hátrányosan befolyásolná.

Az online szolgáltatások határokon átnyúló jellegéből, másrészt a terület szabályozásának közösségi hatáskörbe tartozásából fakadóan a hatályos szabályozás módosításának igényét nem lehet magyar szinten kielégíteni, legalább európai közösségi szintű lépésre van szükség hozzá. Ezt indokolja az is, hogy ésszerű lépés lehet elsősorban annak a közösségi szintű tisztázása, hogy a gyűjtemények összekapcsolhatók-e. Ez lehet ugyanis az egyetlen eszköze annak, hogy létrejöjjön az európai szintű hálózat.³⁷

A Bizottság 2005. szeptember 30-án adta ki erre vonatkozó, a jövőbeli terveit tartalmazó közleményét „i2010 digitális könyvtárak” címmel.³⁸ Ebben kifejtette, hogy a kultúrához

³⁷ Meg kell említeni azt is, hogy az archívumok fejlesztésének természetesen vannak technikai, illetve formai eszközei is, ezek egységesítésére is szolgálnak önálló közösségi programok (így a Dynamic Action Plan, illetve a Minerva Programme; <http://www.minervaeurope.org/publications/dap.htm>), ezekkel itt amiatt sem foglalkozunk részletesen, mivel ezen a területen ha nem is állnak jobban a jogszerű archívumok, mint az illegális gyűjtemények, de legalábbis azonos fejlettségi fokot mutatnak azokkal.

³⁸ COM(2005) 465 végleges

való hozzáférés javításának céljával 2006 folyamán, az érdekeltekkel lefolytatott konzultációt követően ajánlást kíván közzétenni, és a szerzői jogi keret felülvizsgálatát akarja elvégezni abból a célból, hogy létrehozzon egy új, európai virtuális könyvtári rendszert. A bizottsági közleményben vázolt elképzelés szükségszerűen érinti a könyvtárak digitalizálási, archiválási és hozzáférhetővé tételi/haszonkölcsönzési szabályait is.

A Bizottság a közleményt követően fogadta el azt az ajánlást,³⁹ amely a korábbi dokumentumban megfogalmazottakat tovább finomította, még határozottabb célokat tűzött ki. Így a fentiekén kívül az intézmények közti együttműködés erősítését, egy európai könyvtár létrehozásának elősegítését, az árva művekre vonatkozó szabályozás megalkotását, a már digitalizált tartalmaknak az archívumok számára való rendelkezésre bocsátását hangsúlyozta.

Mindezidáig a legutóbbi dokumentum az European Digital Library Initiative High Level Expert Group-jának 2006. november 16-i Interim Reportja. Ez a dokumentum a közlemény és az ajánlás témáit és céljait megismételve konkrét cselekvési lépéseket javasol két területen: az árva művek (*orphan works*: azok az alkotások, amelyeknek a jogosultjai nem azonosíthatók vagy nem fellelhetők) és a piacon már nem hozzáférhető nyomtatott művek (*out-of-print works*) archiválása és egyéb felhasználásának megkönnyítése érdekében.⁴⁰ Ezek szintén olyan témák, amelyek mindenképp megfontolást és esetlegesen jogalkotási lépést is igényelnek.

A bizottsági és szakértői dokumentumokban javasolt megoldások többségükben már megtalálhatók mind a közösségi szerzői jogi szabályozásban, mind a magyar Szjt.-ben. A jelen tanulmány e fejezete a fentiek után már csak azt kívánja hangsúlyozni, hogy az offline haszonkölcsönzésnek a közösségi szabályokkal való összhangba hozása mellett ezekből a dokumentumokból is kiolvashatóan mi az a jogalkotási irány, amelynek figyelemmel kísérése és követése kiemelkedő fontosságú ezen a területen.

A bizottsági kezdeményezések kiindulópontja az Infosoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés *n*) pontja, amelyet az Szjt. 38. § (5) bekezdése a fentiek szerint ültetett át. A szabad felhasználásra vonatkozó szabályozás, ahogy korábban bemutattuk, ma nem engedi meg azt, hogy a különböző archívumok a digitalizált anyagokat online módon, nyíltan, nem csak a saját intézményeikben hozzáférhetővé tegyék akár haszonkölcsönzés, akár egyéb felhasználások céljából. Noha több elemzés is azt jelzi, hogy ezen a területen a magyar jog kissé meghaladta a közösségi keretet, a Bizottságnak az Infosoc-irányelv óta készült anyagai éppen ezen a ponton buzdítják cselekvésre a tagállamokat: azt támogatják, hogy a gyűjtemények váljanak online hozzáférhetővé a jogosultakkal való megfelelő szerződések megkötését követően. Hangsúlyozni kell, hogy ez éppen nem igényli ma az Szjt. módosítását, a jogosultaktól be-

³⁹ Commission Recommendation of 24 August 2006 on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2006/585/EC)

⁴⁰ Az árva művek helyzetének rendezését sürgeti a Bizottság megrendelésére 2006-ban készült másik tanulmány is. *Bernt Hugenholtz – Mireille van Eecheoud – Stef van Gompel – Lucie Guibault – Natali Helberger – Mara Rossini – Lennert Steijger – Nicole Dufft – Philipp Bohn: The Recasting of Copyright and Related Rights for the Knowledge Economy.* p. 159–190. http://www.ivir.nl/publications/other/IViR_Recast_Final_Report_2006.pdf

szerzett egyedi engedélyek alapján ezt a tevékenységet a gyűjtemények ma is végezhetik (l. a Magyar Elektronikus Könyvtár⁴¹ egyelőre egyáltalán nem tipikus tevékenységét). Ugyanakkor szükséges lehet a gyűjtemények „tetszhalott” elemeinek életre keltése, a fent említett árva művek és a kereskedelmi forgalomban már nem hozzáférhető művek jogi helyzete rendezésére segítő megoldások biztosítása.

A könyvtárak ma Magyarországon két alapvető módon juttathatják el a gyűjteményüket a közönséghez: az anyagi műpéldányok (ma még) díjfizetéstől mentes haszonkölcsönzésével, illetve a digitalizált példányok erősen limitált, szintén ingyenes hozzáférhetővé tételével. A gyakorlatban a közönséghez való kétféle eljuttatás messze nem egyenlő arányban valósul meg, a digitális hozzáférés igen kezdetleges állapotban van, emiatt a szabad felhasználásokra vonatkozó általános szabályok (az ún. három lépcsős teszt) alapján a magyar jogalkotó nem látta indokoltnak a tevékenység díjigénnyel terhelését. Abban az esetben viszont, ha a jövőben a könyvtári gyűjtemények digitalizálása jelentősen előrehaladna, Magyarország tekintetében is prognosztizálható ennek a hozzáférési módnak a jóval nagyobb volumenű terjedése. Ha ez bekövetkezik, akkor megfontolható a díjigény bevezetése ezzel kapcsolatban. Bár abban az esetben, ha a szolgáltatások online hozzáférhetővé válnak, ehhez mindenképp a jogosultak engedélye kell (és így díjat is fognak érte kérni), talán a dedikált rendszerben csak az intézmények helyiségeiben való hozzáférést meg lehet hagyni ingyenes szolgáltatásként. Ily módon egyébként – amennyiben a nyilvános haszonkölcsönzés díjhoz kötése is megvalósul – közeledne egymáshoz a digitális és az analóg felhasználás gyakorlati megvalósulása: a helyben olvasás, műérzékelés (függetlenül attól, hogy digitális vagy analóg példánnyal történik-e) ingyenes lenne, a hazavitelt is lehetővé tevő szolgáltatásokért (függetlenül attól, hogy ez a táskában vagy a hálózaton keresztül történik-e) a szerző ellenszolgáltatást kapna. (A technikai lehetőségek ez esetben nyilvánvalóan lehetővé fogják tenni, hogy a szerzőknek járó díjak fizetését ne az állam vállalja át, hanem a haszonkölcsönzést és a nyilvánossághoz közvetítést végző könyvtárak és az így hozzáférhetővé váló műveket élvező közönség fizesse meg azt.) Végeredményben pedig lehet abban bízni, hogy a digitalizáció terjedése, a szerződési alapú tágabb hozzáférhetővé tétel, illetve a szabad felhasználáson nyugvó, egyelőre szűkebb, de várhatóan bővülő hozzáférés csökkentheti az anyagi műpéldányok forgalmát, és ezzel csökkenhet a haszonkölcsönzés mértéke is.

A fentiekből jól látható, hogy a magyar szabályozás elindult azon az úton, amelynek végcélját jelenleg a Bizottság közleménye és ajánlása jelöli ki. Ezért úgy véljük, hogy fokozott hangsúlyt kell arra is helyezni, hogy a könyvtárak (és egyéb intézmények) gyűjteményeiket digitalizálják, az Sztj. 38. § (5) bekezdése alapján hozzáférhetővé tegyék, hogy ez a tevékenység fokozatosan kiegészítse, majd felváltsa az offline környezetben zajló nyilvános haszonkölcsönzés jelenlegi tevékenységét, hogy lassan a könyvtár ideája elszakadjon a helyhez kötöttségtől, és a könyvtár funkciója egyesüljön a műszaki fejlődés lehetőségeivel.

⁴¹ www.mek.oszk.hu